

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РІК КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УКРАЇНІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНА АНАЛІТИКА ТЕНДЕНЦІЙ

Дорога

Алла Євгенівна

кандидат філософських наук,
професор, Національний
педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

Дорогая

Алла Евгеньевна

кандидат философских наук,
професор, Национальный
педагогический университет
имени М. П. Драгоманова

Alla Doroha

Ph.D., Professor,
National Pedagogical
Dragomanov University

Анотація. На базі культурологічного методологічного інструментарію здійснено аналіз тенденцій Європейського року культурної спадщини в Україні. Основну увагу приділено проблемам удосконалення правових механізмів охорони культурної спадщини, діяльності громадських організацій щодо захисту вітчизняної культурної спадщини, співпраці державних та недержавних організацій України з ЮНЕСКО, Радою Європи та ЄС у сфері збереження та популяризації культурної спадщини, зазначена роль культурної спадщини як складової стратегії культурної дипломатії. У статті проаналізовано як традиційні заходи культурологічного спрямування, так і нові інтелектуальні майданчики осмислення проблем культурної спадщини. Висвітлено роботу щодо порятунку культурної спадщини на тимчасово окупованих територіях і в Криму та повернення в Україну втраченої спадщини з інших країн.

Ключові слова: культура, спадщина, культурна спадщина, громадянське суспільство, демократія, культурна ідентифікація, культурна дипломатія.

Актуальність обраної теми зумовлена потребою саме культурологічної аналітики проблем культурної спадщини. Адже формуванню культурології як наукової дисципліни сприяв своєрідний методологічний перетин блоків історичних, суспільних і гуманітарних дисциплін. “Культурна революція” в галузі методології відбулася не на матеріалі традиційної історії культури як історії подій і діяльності конкретних діячів. Акцент було зроблено на аналізі формування та еволюції традицій, звичаїв, норм, цінностей у контексті історії повсякденного життя. Соціокультурні трансформації сучасності призвели до переосмислення самого розуміння культури, принципів взаємодії між різними культурами, їхніми компонентами й культурними спільнотами.

Тому **мета** даної статті — з позицій культурології розглянути проблеми вітчизняної культурної спадщини в контексті світових тенденцій з нагоди проголошення 2018 року Європейським роком культурної спадщини.

Культурологічний підхід до заявленої теми з необхідністю потребує не номінального переліку фактів, а поєднання аналітики світоглядно-методологічних засад глобалізаційних процесів у культурі з дотиком до живих подій вітчизняного культуротворення в конкретний історичний момент.

Виклад основного матеріалу. У грудні 2017 року за рішенням Європарламенту в Мілані було проголошено 2018 рік Роком європейської культурної спадщини під гаслом “Наша спадщина: де минуле зустрічається з майбутнім”. Зі свого боку Міністерство культури України запропонувало визначити 2018 рік “Роком охорони культурної спадщини в Україні”. Для країн Євросоюзу головна мета запровадження року культурної спадщини полягала в поглибленні культурної ідентичності шляхом якомога ширшого інформування населення (особливо школярів і студентів) про сучасну роль і перспективи культурної спадщини. Акценти планових заходів було зроблено на висвітленні позитивного внеску культурної спадщини в розвиток економіки, зайнятості населення, соціальну інтеграцію та міжкультурний діалог. Пріоритетні напрями вирішення проблеми культурної спадщини в Україні — боротьба за порятунк, захист і формування культури ставлення до вітчизняного культурного надбання.

Наприкінці 2017 та на початку 2018 року відбулася низка зустрічей, конференцій, круглих столів, організованих Національним Бюро програми ЄС “Креативна Європа” в Україні у співпраці з Представництвом Євросоюзу в Україні та в партнерстві з Міністерством культури України. У заходах узяли активну участь представники громадських організацій, профільних установ, працівники музеїв, науковці, археологи, культурні менеджери. Учасники дискусій засвідчили найбільш болючі проблеми сфери культурної спадщини, обговорили пропозиції конкретних дій на 2018 рік, обмінялися досвідом з експертами сфери охорони всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО, Стратегії 21 та Конвенції Фаро, отримали цінні ділові поради іноземних експертів у галузі менеджменту та оцифрування об’єктів культурної спадщини, організації культурного туризму.

У якості епіграфа до подальших міркувань наведемо слова І. Дзюби: “Методи фізичного винищення народів залишилися в минулому. Але є інший, сучасніший і ефективніший метод винародовлення: поставити під сумнів цінності якогось народу, оголосити їх безперспективними, дискредитувати опорні пункти його самоусвідомлення, маргіналізувати його буття” [2, 32]. Думка, висловлена на сторінках першого номера часопису “Культурологічна думка” 2009 року й сьогодні вражає злободенністю. Адже багатоманітність культур — один

із найбільших здобутків людської історії. Континуальність культурно-історичного процесу, наявність нетлінних цінностей робить ужиток понять “старе” й “нове” стосовно культури некоректним. Саме культура здатна перетворити об’єкти на знаки людської діяльності. Прочитуємо у зв’язку з цим точне зауваження С. Б. Кримського зі статті у вже згаданому першому номері щорічника “Культурологічна думка”: “Щойно річ стає сигналом великих людських смислів, вона дістає статус культурного об’єкта. З цього погляду світ культури є софійним, а його об’єкти мають інформаційне навантаження, подібне до смислових функцій знакових систем” [4, 22]. Тому ставлення до культурної спадщини — важливий показник формування національної ідентичності й культури суспільства як підґрунтя історичних перспектив.

Для глибшого осмислення проблеми культурної спадщини варто розглянути її в ширшому соціокультурному контексті. Одна з граней розуміння терміна “глобалізація” — спільність проблем різних місць земної кулі, зокрема європейського світу. Не зважаючи на декларації, реально глобалізаційні процеси звужують сферу людської свободи за рахунок дії політичних, медійних та економічних маніпуляцій. Перевантажуючи людину інформацією, створюючи ілюзію всюдиприсутності, новітні технології формують віртуальне середовище її існування. Як результат — вилучення людини з конкретного буття, деформація свідомості, поглиблення кризи розуміння. А епоха семантичних зламів потребує створення простору для дискусій, що вимагає мінімальної спільної мови. П. Рікер назвав таке явище “конфліктним консенсусом”, а Ж.-Л. Нансі — “об’єднанням у незгоді”, необхідністю відновлення мінімального сенсу слів для можливості вести дискусію. У багатьох країнах тривалої демократії відбувається тісне переплетення питань “спонтанної демократії, соціальних мереж і ухвалення рішень” (О. Монжен). Спільна проблема — криза політичної демократії, неспроможність створення демократичних партій, що представляли б спонтанні рухи. На думку провідних європейських філософів, за сучасних умов віртуальності нових технологій, видимості демократичної активізації соціальних мереж насправді відбувається звуження інтелектуального громадського простору, простору публічного діалогу, послаблення ролі інтелектуального середовища. Як

наслідок — замість чіткого формулювання проблем і глибокої аналітики маємо панування інтелектуальних експертиз, з одного боку, і базових популістських реакцій — з іншого.

Свого часу Я. Паточка нагадав нам про сутність демократії — мати спільні правила, щоб бути незгодними: “Натомість ми маємо великий дефіцит інтерпретації. А також — дефіцит філософського стану, здатного думати разом. Філософський стан став надто технічним, він не є стурбованим” [5, 13]. І це в ситуації втрати реального співвіднесення з історією, простором і часом, коли гостро постає проблема осмислення європейської історії, оскільки спостерігається забуття негативного досвіду ХХ століття.

Неспокій і турбота — це, переважно, прерогатива українського громадянського суспільства. Серед уже традиційних заходів культурологічного спрямування варто зупинися на четвертому форумі культурної дипломатії України (червень 2018 року), що є результатом небайдужості й організаторських зусиль відомих громадських діячів, представниць фулбрайтівського кола Катерини Смаглій і Наталії Мусієнко в плідній співпраці з Міністерством закордонних справ. На форумах культурної дипломатії завжди представлено змістовні доповіді, цікаві творчі проекти науково-дослідних установ (Національний інститут стратегічних досліджень, Інститут проблем сучасного мистецтва, Інститут суспільно-економічних досліджень), презентовано історії успіху громадських організацій (“Побратими”, “Культурна асамблея”, “Фонд Вільна Україна” та ін.).

Четвертий форум є підстави вважати особливим. По-перше, він був повністю присвячений Європейському року культурної спадщини. По-друге, на форумі відбувся програмний виступ Генерального директора на той час щойно створеного “Українського інституту” Володимира Шейка з подальшим бурхливим обговоренням цього проекту. Нагадаємо: проект став переможцем серйозного конкурсного відбору, що саме по собі є новаційним явищем сучасних вітчизняних соціокультурних реалій.

По-третє, форум вирізнявся глибиною аналітики, діалогічним характером обговорення, наявністю конкретних пропозицій щодо реалізації потенційних можливостей культурної спадщини як складової культурної дипломатії, співпраці державних та недержавних організацій України з ЮНЕСКО,

Радою Європи та ЄС у сфері збереження та популяризації культурної спадщини. Принципово важливо, що такого характеру обговорення гострих проблем було досягнуто в об’єднаному колі представників влади, громадянського суспільства, творчої інтелігенції — голови комітету Верховної Ради у закордонних справах Ганни Гопко, начальника управління публічної дипломатії МЗС України Анатолія Солов’я, директора Дипломатичної академії України Сергія Корсунського, директора Гете-інституту Беате Кюлера, заступника директора Французького інституту в Україні Меттью Ардана, виконавчого директора Міжнародного фонду “Відродження” Олександра Сушка, керівника Національного Бюро програми ЄС “Креативна Європа” Юлії Федів, директора Фонду гуманітарного розвитку України Наталії Заболотної, видавця журналів *Business Ukraine* і *Lviv Today* Пітера Дікінсона, письменниці Оксани Забужко, голови правління Фундації спадщини Терещенків Олени Терещенко.

Наголосимо: головним лейтмотивом дискусії було визнання культурної спадщини суспільним ресурсом для майбутнього, що відповідає ключовим настановам Європейського року культурної спадщини. І одним з важливих напрямів освоєння цього ресурсу начальник Управління публічної дипломатії МЗС України А. Соловей у своєму виступі назвав креативні проекти, що поєднують розвиток культурної спадщини з культурною дипломатією. Цьому завданню відповідає названа далі подія.

Завершення весни в Києві ознаменувалось IV фестивалем *Anne de Kiev Fest*, організатори якого сповідують не ідею вступу, а ідею повернення України до Європи. Фестиваль вирізняється гідними його оригінального задуму змістовно наповненими, креативними за формою подіями, щороку даруючи шанувальникам нові родзинки. Нагадаємо чарівне у своїй вишуканості дійство на території заповідника “Софія Київська” 2015 року, а в 2016 — встановлення на Львівській площі столиці України пам’ятника дочці Ярослава Мудрого Анні. Автор ідеї пам’ятника — громадський діяч і підприємець Ф. Баландін, а безпосередньо автор проекту — скульптор К. Скрытський. У 2018 році, продовжуючи знайомство з видатними жінками світу, за підтримки Посольства Мексики в Україні організатори провели низку різноманітних заходів, присвячених Фріді Кало. Крім того, засновники фестивалю з групою однодумців підготували

ще один творчий проєкт: 21 червня 2018 року на внутрішньому подвір'ї Міністерства закордонних справ України відбулася прем'єра історичного перформансу “Едігна, донька Анни Київської і Генріха I. Початок славного служіння”. Креативність форми (поєднання в одному дійстві анімації, живої драматичної дії та музики) сприяла звавому інтересу численній публіці різного віку й посиленню пізнавальної цінності проєкту щодо історії міжнародних зв'язків нашої держави.

Другого жовтня 2018 року в межах одного з проєктів фестивалю під назвою “Шлях королеви” відбулася церемонія відкриття авторської репліки скульптури княжни Анни в престижному районі Тулузи. Попереду — цікаве продовження проєкту в інших містах Європи.

Основні локації фестивалю, окрім Софії Київської, — Національний музей Тараса Шевченка, Національний музей історії України, Національна опера України, Французький інститут в Україні та кнайп-клуб “Купідон”. Фестиваль *Anne de Kiev Fest* — результат спільних зусиль Київської міської державної адміністрації, Посольства Франції в Україні, Французького інституту в Україні, громадської організації “Чотири королеви” за активної підтримки Міністерства культури України.

У контексті аналітичного огляду тенденцій Року культурної спадщини слід звернути увагу на світовий тренд зміни парадигми стосунків центру й периферії в культурних просторах, що поступово торує собі дорогу в Україні. У виступі на форумі культурної дипломатії директор Фонду гуманітарного розвитку України Наталія Заболотна анонсувала новий проєкт фонду — економіко-гуманітарний форум “Ukrainian ID” (м. Канів, липень 2018 року). Задум такого креативного масштабного заходу цілком у річищі закономірного зростання популярності ідеї локалізації, що передбачає творчий розвиток регіональних культурних потенціалів у художній, науковій, господарській та суспільно-звичаєвій царинах. У такий спосіб утверджується роль культурної спадщини як фактора соціально-економічного зростання конкретного регіону.

Крім багатьох інших заходів, у межах форуму відбувся круглий стіл “Культурна спадщина як фактор національної ідентичності та економічного розвитку”. Не зважаючи на банальність зазначеного жанру, подія виявилась, без перебільшення, знаковою. Шкода, що не знайшла належного ви-

світлення в засобах масової інформації. Головною темою зустрічі було обговорення проблем збереження архітектурної спадщини.

Спікерами круглого столу виступили лауреат Державної премії України в галузі архітектури, кандидат архітектури, доцент, представник одеської творчої архітектурної майстерні М-СТУДІО Володимир Мещеряков; лауреат Державної премії України в галузі архітектури, голова правління Одеської обласної організації ГО “УТОШК” Наталія Мотирева; керівник благодійного фонду “Харків з тобою”, ініціатор створення документального фільму “Зберегти не можна зберегти” Олена Рофе-Бекетова; завідувачка кафедри пам'яткознавства і музеєзнавства Харківської академії культури Олена Жукова; топ-менеджер та меценат проєкту “Друг філармонії Дніпра” Томас Бруннер; голова правління Фондації спадщини Терешенків, член Координаційної ради об'єднання громадських організацій “Київське віче” Олена Терешенко; експерт Реанімаційного пакету реформ, голова громадської організації “Культурна асамблея” Олена Салата, голова Канівського районного підрозділу Національного екологічного центру України Дмитро Іванов.

Нагадаємо принагідно, що архітектурне обличчя цивілізованого світу засвідчує діалогіку історії з сучасністю, віддзеркалює шлях формування культурних орієнтирів середовища, слугує джерелом духовної аури, пізнавальної цінності, культурної ідентичності народу, предметом національної гордості та естетичної насолоди. Ми ж продовжуємо жити в умовах цілковитого варварства, практично щодня одержуючи інформацію про справжні вуличні бої за збереження архітектурних пам'яток проти свавілля чиновників і забудовників. Маємо успішні приклади такої прямої демократії. Віддаючи належне щирості й сміливості учасників протистоянь, усвідомлюємо неможливість кардинального вирішення проблеми в такий спосіб.

Тим важливіше якісно нове осмислення ситуації учасниками канівського круглого столу. Небайдужість і щира зацікавленість у поєднанні з високим фаховим рівнем, досвідом вивчення проблеми, юридичною грамотністю дали можливість учасникам дискусії в результаті серйозного аналізу вказати на причини ситуації, що склалась, та окреслити шляхи виходу з цього становища.

Серед причин такого стану присутні назвали невігластво й байдужість чиновників усіх рівнів,

недосконалість Закону “Про охорону культурної спадщини”, безкарність злочинів проти культурної спадщини, відсутність підтримки з боку держави меценатів та інвесторів сфери збереження культурної спадщини.

Учасники дійшли одностайних висновків, що задля виходу з наявної ситуації слід невідкладно проводити роботу просвітницького й навчального характеру щодо ставлення до вітчизняної історії та культури з урахуванням особливостей регіонів країни; необхідне пояснення економічної складової можливостей використання культурної спадщини з елементами проєктного менеджменту. Потрібна розробка механізмів і затвердження порядку надання дозволів, погоджень і висновків органами охорони культурної спадщини з метою уникнення довільного потрактування Закону “Про охорону культурної спадщини” та ліквідації “сірих зон”, які, як зазначено в резюме круглого столу, є чи прямим “запрошенням” до корупційних оборудок, чи завуальованою провокацією до них.

Знищення об’єктів культурної спадщини достатньо часто є результатом взаємодії чиновників і фахівців. Тому має бути законодавчо закріплено порядок створення регіональних міжвідомчих комісій з представників СБУ, МВС і прокуратури за фактами скоєння злочинів проти пам’яток культурної спадщини. Учасники зібрання засвідчили необхідність узгодження нормативно-правових актів у галузі будівництва, архітектури, земельних правовідносин та ін. з положеннями Закону “Про охорону культурної спадщини”, особливо в частині практичного застосування.

Крім того, у межах децентралізації варто здійснити передання владних повноважень місцевим органам охорони культурної спадщини, перетворивши їх зі статистів на потужну силу відтворення та захисту культурного надбання. Учасники дискусії наполягали на необхідності внесення змін до Податкового кодексу України, які б стимулювали й захищали інтереси меценатів та інвесторів історико-культурних пам’яток.

Поступово напрям зусиль громадських організацій, що відображає інтереси суспільного поступу, втілюється в конкретних документах. Міністерство культури України підготувало законодавчі зміни для спрощення процедури укладання охоронних договорів. Увагу міністерства було сфокусовано на долі культурної спадщини, що перебуває на тим-

часово окупованих територіях і в Криму. Маючи інформацію про руйнацію Бахчисарайського палацу, Національного заповідника “Херсонес Таврійський” та інших історико-культурних пам’яток, міністерство ініціювало проведення прямого всеохоплюючого моніторингу експертами ЮНЕСКО пам’яток на території Криму. Підтримується дієвий зв’язок з міжнародними організаціями із захисту й збереження культурної спадщини. І це не голослівні заяви. Умови названого вище моніторингу вже погоджено. Проведено підготовчу роботу для ратифікації Конвенції Ради Європи про правопорушення у сфері охорони культурних цінностей.

У вересні 2018 року розпочато роботу над дизайном прототипу та дорожньої мапи електронного ресурсу вітчизняної культурної спадщини та переміщених культурних цінностей. Є конкретні успіхи в справі повернення в Україну втраченої спадщини з інших країн.

Зусиллями Міністерства культури України змінено принципи взаємодії з регіонами: відновлено гастролі національних театрів, розпочато реалізацію регіональних ініціатив з відновлення й розвитку культурної спадщини — проєкт “Малі міста — великі враження”, у співпраці з Гете-інститутом запроваджено тренінгову програму агентів культурних змін “Академія культурного лідера”.

Забезпечено проєктування й заплановано фінансування будівництва Музею Революції гідності, реконструкції першої черги та будівництва другої черги Національного музею “Меморіал жертв голодомору”, розвитку Національного заповідника “Бабин Яр”.

Важко передбачити дієвість зазначених форм роботи. Адже багаторічна проблема країни — відсутність виконавської культури, неспроможність налагодити ефективний контроль за виконанням рішень.

За умов видимості збільшення можливостей культурного обміну спостерігається загроза культурному розмаїттю людства у вигляді масової експансії примітивних підробок культурної продукції. І відбувається це в спосіб однобічно спрямованого тиску. А “культури органічно й плідно засвоюють лише те, чого внутрішньо потребують і до чого підготовлені своїм попереднім розвитком та потенціалами. Форма плідної культурної взаємодії — діалог” [2, 30]. Наведемо переконливий доказ такої взаємодії.

Близькість територій і мов, тривала державна спільність історично обумовили взаємовплив української й польської культур. Значну кількість прикладів цих процесів знаходимо в літературі, образотворчому мистецтві, музиці, організації освіти. Результатом плідного взаємозбагачення культур польського й українського народів у галузі музики вже на початок першої половини XIX століття стали сформовані національні музичні традиції, поважний статус викладання інструментальної та вокальної музики у світських і духовних навчальних закладах різного типу, високий професіоналізм композиторських шкіл, виконавської майстерності, музично-теоретичної думки, методики навчання гри на різних інструментах, формування слухацької культури, культури побутового музикування, шанобливого ставлення до пісенно-танцювального фольклору, справжній розквіт меценатства й музичного просвітництва. Яскраві приклади взаємовпливу в музичній царині демонструє культура Полісся.

Історію музичного життя краю прикрашають імена видатних польських композиторів, педагогів, виконавців та меценатів Луції Рущинської, Анджеля Яновича, Олександра Ружицького, Юліуша Зарембського та багатьох інших. Загальновідомо, що однією з найважливіших форм культурної дипломатії є могутня традиція виконання польської музики українськими митцями. Особлива роль у духовному єднанні народів належить творам безсмертного Фридеріка Шопена.

Ця культурна традиція одержала своєрідне продовження. І тому аналітичний огляд року культурної спадщини в Україні хочеться завершити зверненням до події, яка синтезує окреслені вище тенденції. Ідеться про п'ятий міжнародний фестиваль "Музика Шопена просто неба". Місце дії — місто Радомишль, що на Житомирщині. Конкретна локація — історико-культурний комплекс "Замок-музей Радомисль". Вибір місця проведення не випадковий, а глибоко символічний. Фестиваль задумано його засновницею Ольгою Богомолець як частина культурного проекту Ради Європи Via Regia (Дорога Королів), що об'єднувала колись Іспанію, Францію, Бельгію, Німеччину, Польщу, Литву, Білорусь, Україну. Радомишль був одним із ключових пунктів на цьому шляху. Мета проекту — відродження культурних традицій країн, розташованих на Королівській Дорозі. Фестиваль проводиться за активної підтримки Посольства Польщі в Україні й безпосе-

редньої участі керівника реферату з питань культури і освіти Посольства Польщі пані Емілії Яцюк.

ШопенФест є важливим елементом культурної дипломатії, цікавим творчим майданчиком для досвідчених віртуозів і вихованців музичних шкіл, училищ, вищих навчальних закладів України та Польщі. Це свято засвідчує поширення в Україні світового тренду — звучання академічної музики на природі. Поділившись враженнями від фестивалю на сторінках місцевої газети, авторка цих рядків зауважила: "З появою такого фестивалю Радомишль знову стає важливим місцем на шляху до культури. А заради атмосфери життя дітей і онуків на інший шлях ми просто не маємо права. Мусимо долати комплекс меншовартості, руйнувати аномальні тенденції підміни понять. Маю на увазі звичку вважати ознаками елітності посади чи матеріальні статки. Ніби від них залежить ціннісна орієнтація людини, гострота, свіжість і яскравість почуттів. Фестиваль музики Шопена просто неба — безумовно елітний захід. Він дарує можливість радості переживання спільних цінностей, дотик до своєрідного діалогу природи й культури, відпочинку вихідного дня, культури сімейного дозвілля й поступового звільнення від незрозумілого цивілізованому світу поняття «провінційність»" [3, 2].

Саме такі події дають підстави для переосмислення проблеми співвідношення маргінесу й центру в культурному просторі сучасної України. Тим більше, що ауру культури тут творить не тільки музика. Гості фестивалю мають можливість відвідати майстер-класи з виготовлення паперу за технологіями XVII століття в приміщенні колишньої папірні, познайомитись зі ще одним трендом світової музейної практики — розміщення приватних колекцій у замкових спорудах. "Замок-музей Радомисль" пропонує гостям колекцію української домашньої ікони й старожитностей. Унікальність таких культурних місць — творення атмосфери пам'яті без жодного нав'язування й примусу. І в тому — цінність такого способу формування культури ставлення до вітчизняного культурного надбання.

Розмірковуючи про цілісний характер континууму культурних реалій, Мирослав Попович у передмові до монографії "Українська домашня ікона" назвав результат роботи Ольги Богомолець предметом холодного аналізу й водночас великого ентузіазму: "Автор доклав надзвичайно багато зусиль уже для того, щоб зібрати численні матеріали

й знайти ті методики, які забезпечили б надійність і повноту запропонованих класифікацій. Ідеться про емпіричну роботу, що вимагає широкого знайомства з проблематикою загальної історії, історії мистецтв, етнопсихології, культурології і ще множини суспільствознавчих дисциплін. І, само собою, достеменного знання такого складного предмета, як іконопис” [6, б].

За справедливим зауваженням О. Богомолець, у сучасній соціогуманітарній науці відсутня чітка інтенція на вивчення символічного ряду української народної культури [1, 103], тому створені нею емпірична база та її наукова рефлексія мають безперечну евристичну перспективу.

Окреслені проблеми й описані тенденції дають підстави для певних **висновків**. Проголошення 2018 року Європейським та українським роком культурної спадщини сприяло активізації інтересу до проблем збереження й подальшого розвитку всіх видів вітчизняного культурного надбання, прийняттю надзвичайно важливих рішень, удосконаленню відповідного законодавства. Попри брак організаційної чіткості та координації зусиль різних гілок влади, очевидні серйозні кроки щодо узгодженості дій.

Відбулися серйозні зрушення в зміні співвідношення маргінесу й центру в царині культури, продовжено цікаві традиції історико-культурних фестивалів, створено нові інтелектуальні майданчики осмислення проблем культурної спадщини.

Рік засвідчив зрілість сегменту громадянського суспільства України, що опікується культурною спадщиною. Це дієва сила, здатна на модернізацію суспільства, формування правової соціальної держави. За умови дій держави й громадянського суспільства у форматі взаємопідтримки можливе забезпечення чіткої політики в цьому питанні на урядовому, регіональному та місцевому рівнях. Тому, головна мета подальшого руху — досягнення єдності державних органів, громадських організацій, наукової спільноти й приватного сектора в справі збереження всіх видів культурної спадщини й захисту культурного суверенітету України.

Пам’ятаймо, що ставлення до культурної спадщини перебуває в контексті набагато ширшої проблеми формування культури історичної пам’яті, але це вже тема окремої розмови в наступному десятиріччі творчої біографії часопису “Культурологічна думка”.

Література / References:

1. **Богомолець О. В.** Рушник як сакральний символ української культури. *Культурологічна думка*. К., 2017. № 11. С. 102–111.
2. Дзюба І. Глобалізація і майбутнє культури. *Культурологічна думка*. К., 2009. №1. С. 27–33.
3. **Дорога А.** Польські мотиви в традиції музичного життя Полісся. *Зоря Полісся*, 2018. Вересень — 28. № 39.
4. **Кримський С.** Культура розкриває внутрішню безмежність людини. *Культурологічна думка*. К., 2009. №1. С. 18–27.
5. Політичний простір і філософський дискурс. Круглий стіл “Філософської думки”. *Філософська думка*. К., 2014. №3. С. 5–20.
6. **Попович М. В.** Велике в простому. *Богомолець О. В. Українська домашня ікона: монографія*. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго. 2017., 520 с., С. 6–10.
7. Річний звіт Міністерства культури України 2018. На шляху до креативності. 40 с. URL: <http://www.prostir.museum.ua/post/41461> (дата звернення : 25.03.2019).
1. **Bohomolets O. V.** Rushnyk yak sakralnyi symbol ukrainskoi kultury. *Kulturolohichna dumka*. K., 2017. № 11. P. 102–111.
2. Dziuba I. Hlobalizatsiia i maibutnie kultury. *Kulturolohichna dumka*. K., 2009. №1. P. 27–33.
3. **Doroha A.** Polski motyvy v tradytsii muzychnoho zhyttia Polissia. *Zoria Polissia*. 2018. Veresen — 28. № 39.
4. **Krymskyi S.** Kultura rozkryvaie vnutrishniu bezmezhnist liudyny. *Kulturolohichna dumka*. K., 2009. №1. P. 18–27.
5. Politychnyi prostir i filosofskyi dyskurs. Kruhlyi stil “Filosofskoi dumky”. *Filosofska dumka*. K., 2014. № 3. P. 5–20.
6. **Popovych M. V.** Velyke v prostomu. *Bohomolets O. V. Ukrainka domashnia ikona: monohrafiia*. K.: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho. 2017., 520 p., P.6–10.
7. Richnyi zvit Ministerstva kultury Ukrainy 2018. Na shliakhu do kreatyvnosti. 40 p. URL: <http://www.prostir.museum.ua/post/41461> (Last accessed: 25.03.2019).

Дорогая Алла Евгеньевна

Европейский год культурного наследия в Украине: культурологическая аналитика тенденций

Аннотация. На базе культурологического методологического инструментария осуществлен анализ тенденций Европейского года культурного наследия в Украине. Основное внимание уделено проблемам совершенствования механизмов охраны культурного наследия, деятельности общественных организаций по защите отечественного культурного наследия, сотрудничества государственных и негосударственных организаций Украины с ЮНЕСКО, Советом Европы и ЕС в сфере сохранения и популяризации культурного наследия указана роль культурного наследия как составляющей стратегии культурной дипломатии. В статье проанализированы как традиционные мероприятия культурологического направления, так и новые интеллектуальные площадки осмысления проблем культурного наследия. Освещена работа по спасению культурного наследия на временно оккупированных территориях и в Крыму и возвращения в Украину утраченного наследия из других стран.

Ключевые слова: культура, наследие, культурное наследие, гражданское общество, демократия, культурная идентификация, культурная дипломатия.

Alla Doroha

European Year of Cultural Heritage in Ukraine: Culturological Analysis of Tendencies

Summary. On the basis of cultural methodological tools an analysis of the trends of the European Year of Cultural Heritage in Ukraine was carried out. The main attention is paid to the problems of improving the legal mechanisms for the protection of cultural heritage, the activities of public organizations for the protection of the national cultural heritage, the cooperation of state and non-governmental organizations of Ukraine with UNESCO, the Council of Europe and the EU in the field of preservation and popularization of cultural heritage, highlights the role of cultural heritage as part of the strategy of cultural diplomacy.

The relevance of the theme chosen is determined by the need for cultural analysis of cultural heritage issues. After all, the formation of cultural studies as a scientific discipline contributed to the peculiar methodological section of the blocks of historical, social and humanitarian disciplines. The "Cultural Revolution" in the field of methodology was not based on the material of the traditional history of culture as a history of events and activities of specific figures. An emphasis was placed on analysing the formation and evolution of traditions, customs, norms, values in the context of the history of everyday life. Socio-cultural transformations of modernity have led to a rethinking of the very understanding of culture, the principles of interaction between different cultures, their components and cultural communities.

The presented problems and the described tendencies give grounds for the following conclusions. The proclamation of 2018 as the European and Ukrainian Year of Cultural Heritage contributed to intensifying interest to the problems of preservation and further development of all types of national cultural heritage, the adoption of extremely important decisions, and the improvement of the relevant legislation.

The year witnessed the maturity of the segment of civil society in Ukraine that cares for cultural heritage. This is an effective force capable of modernizing society, forming a legal social state. Provided the state and civil society act in the format of mutual support, it is possible to provide a clear policy on this issue at the governmental, regional and local levels. Therefore, the main goal of the further movement is to achieve the unity of state bodies, public organizations, the scientific community and the private sector in preserving all kinds of cultural heritage and protecting the cultural sovereignty of Ukraine.

There have been serious changes in the change in the ratio of the margin and the centre in the realm of culture, the interesting traditions of historical and cultural festivals have been continued, and new intellectual areas for understanding the cultural heritage have been created. Despite the lack of organizational clarity and coordination of the efforts of various branches of government, there are obvious serious steps towards coherence.

Let us remember that the attitude to the cultural heritage is in the context of a much wider problem of the formation of the culture of historical memory.

Keywords: culture, heritage, cultural heritage, civil society, democracy, cultural identity, cultural diplomacy.